

GENÇLERİN DOĞAL ÇEVRE İLE ETKİLEŞİM KURMALARININ GÜVENLİ YARINLAR İÇİN ÖNEMİ

ABDULLAH KARATAŞ*

Giriş

Doğanın sadece insan amaçları için değil de kendi için değerli olduğu ile ilgili düşünce yapısının gençlere kazandırılması, daha sağlıklı ve güvenli yarınların teminatı olabilecektir. Ancak böyle bir bakış açısının oluşabilmesi, gençlerin doğayı yaşamalarına bağlı bulunmaktadır. Doğayı yaşayıp duyumsayabilen gençler, onunla duygusal bağlar kurabilecek ve sevebileceklerdir. Doğayı severlerse de onu koruyup geliştirmek için ellerinden gelen gayreti gösterebileceklerdir. Sadece beton yığınları arasında ve gri tonlarının hakim olduğu bir çevrede yaşamını sürdüren gençler ise bu duygudan uzak kalabileceklerdir. Çünkü tanıyıp iletişim kuramadıkları doğa, onlara yabancı ve uzak gelebilecektir. Oysa kentlerde doğal alanların varlığı, onların hem doğayla etkileşimlerini hem de psikolojik ve fiziksel olarak kendi sağlıklarını olumlu yönde etkileyebilecektir.

1. Kavram Olarak Çevre

Canlılar yaşamak için bağlı buldukları çevrelerine muhtaçtırlar. Yenilen besinden, içilen suya, barınılan alandan solunan havaya, yaşam için tüm temel

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

gereksinimler çevreden karşılanmaktadır. Çevre canlılar için vazgeçilemez nitelikte olup, çok büyük bir anlam ifade etmektedir.

Çevre; bir canlı organizmayı veya bir canlı topluluğunu yaşama süresince etkileyen her türlü biyotik ve abiyotik (sosyal, kültürel, tarihsel, iklimsel, fiziksel) faktörlerin tümüdür (Yücel ve Morgil 1998: 84). Bir başka yönden çevre, insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziksel, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olarak da tanımlanabilir (T.C. Çevre Kanunu). Canlı varlıkların, hayati bağlarla bağlı oldukları, etkiledikleri ve etkilendikleri mekân birimlerine, o canlının/canlılar topluluğunun yaşam ortamı veya çevre denilmektedir (Güler 2009: 33). Çevre kavramı, insanın diğer insanlarla karşılıklı ilişkilerini, insanların bu ilişkiler sürecinde birbirlerini etkilemesini, insanın kendi dışında kalan tüm canlı varlıklarla, yani bitki ve hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ve etkileşimini, insanın canlılar dünyası dışında kalan ama canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortamdaki tüm cansızlarla, yani hava, su, toprak, yer altı zenginlikleri ve iklimle olan karşılıklı ilişkilerini ve bu ilişkiler çerçevesinde etkileşimini anlatmaktadır (Keleş, Hamamcı ve Çoban 2009: 52). Kısacası çevre, bir organizmanın veya organizmalar toplumunun yaşamı üzerinde etkili olan tüm faktörlerin bütünüdür ifade etmektedir (Çepel 1996: 41). Çevre, niteliğine göre fiziksel ve sosyal olmak üzere ikiye ayrılabilir.

İnsanın içinde yaşadığı, varlığını, özelliğini ve niteliğini fiziksel olarak algıladığı ortam olan fiziksel çevre, oluşumu bakımından doğal ve yapay olmak üzere iki kısımda incelenebilir. Doğal çevre, insanın oluşumuna katkıda bulunmadığı, hazır bulduğu bir çevredir ve bileşenleri canlı ve cansız olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. İnsan, bitki ve hayvanlar doğal çevrenin canlı öğelerini, canlıların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan hava, su, toprak, yer kabuğunu oluşturan katmanlar ve yer altı kaynakları ise cansız öğelerini oluşturmaktadır. Yapay çevre, insanın bilgi ve kültür birikimine dayanarak, doğal çevresinde bulmuş olduğu yer altı ve yer üstü zenginliklerini kullanarak kendisinin yarattığı çevreyi anlatmaktadır. Temel özelliği, insan elinden çıkmış olması olarak belirtilebilir.

Bir fiziksel çevre içinde bulunan insanların ekonomik, toplumsal ve siyasal dizgeleri çerçevesinde yarattıkları ilişkilerin tümü ise sosyal çevreyi oluşturmaktadır (Keleş vd., 2009: 53-55). İnsanların aile, akraba, okul, iş gibi üyesi olduğu pek çok sosyal çevre bulunmaktadır. Amaç, nitelik ve genişlik bakımından birbirinden farklı olan bütün bu topluluklara sosyal çevre denilmektedir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2009). Bireylerin yaşamlarını düzenlemede içinde bulunulan sosyal çevrenin

büyük etkisi bulunmaktadır. Sosyo-kültürel ortam kişi düşüncesinin oluşmasında ve dünyayı değerlendirmesinde insanların düşünce kalıplarını oluşturmaktadır. Her sosyal çevre, belli insan tipi, düşünme ve yaşama tarzı, nasıl ve ne şekilde davranılacağına ilişkin kalıplaşmış modeller sunmaktadır (Aytaç 2006:147). Sosyal çevredeki siyasi, ekonomik, toplumsal ilişkilerin tümü çevreyi olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Daha sağlıklı ve güvenilir bir çevrede yaşamak için, sosyal ve doğal çevre arasındaki denge ve ilişkilerin bozulmaması gerekmektedir. Çünkü özellikle yüz binlerce insanın bir arada yaşamak zorunda olduğu kentlerde, daha sağlıklı çevre şartlarına herkesin ihtiyacı bulunmaktadır.

Daha sağlıklı ve güvenilir bir çevrede yaşamak için, sosyal ve doğal çevre arasındaki denge ve ilişkilerin bozulmaması gerekmektedir.

2. Sağlıklı Kentler İçin Doğal Çevrenin Önemi ve Çevresel Psikoloji

İçinde yaşanılan, çalışılan, iş yapılan, oyun oynanan fiziksel çevrelerin, davranışları, deneyimleri ve yaşamı nasıl etkilediği pek düşünülmemektedir. Oysa, günlük yaşamı çevreleyen ve destekleyen çeşitli düzen ve tasarımlar, düşünceler, davranışlar ve duygular üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Dahası, kim olduğunu belirtmek, zevkleri, ilgileri, tutumları göstermek için çoğu kez fiziksel çevre kullanılmaktadır. Bir kişinin odasındaki resimler, süsler, eşyalar ve bu eşyaların mekân içerisindeki düzeni, o kişinin kişiliğinin bir ifadesi olarak belirtilebilir. Buradan da anlaşılıyor ki, fiziksel ortamlarla insan davranışları ve deneyimleri arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. İşte çevresel psikolojinin konusu da insan davranışı ile bu davranışın içerisinde olduğu fiziksel çevre parçacıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak ifade edilebilir. Ya da daha kapsamlı tanımı ile çevresel psikoloji, sosyo-fiziksel çevrenin öğeleri ile insan deneyim ve davranışları arasındaki alışverişi ve karşılıklı ilişkiyi inceleyen psikolojinin alt dalıdır (Gürkaynak 1988: 1). Tanım ve açıklamalar ışığında, insanlar için fiziksel çevrelerinin, çok büyük bir anlam taşıdığı ortaya çıkmaktadır.

Kent insanı için doğa ile iç içe yaşamının potansiyel faydaları çevresel psikoloji üzerinde çalışanlar tarafından araştırılmış ve birçok çevre literatüründe temel olarak doğa ile birlikteliğin insan psikolojisi üzerinde olumlu etkileri olduğu görüşü yaygın olarak kabul görmüştür. İnsanların doğa ile direkt olarak iç içe olmaları

Psikolojik rahatsızlıklardan, kalp ve şeker hastalıklarına kadar pek çok sorunun sağlıksız çevre şartlarıyla bağlantısı bulunmaktadır. Doğal alanlara yakın olarak yaşamlarını sürdüren insanlarda ise bu şikayetler azalmaktadır.

(aktif kontak) yanında parktaki çiçekleri seyretme veya bir pencereden ağaçlara bakma gibi doğayı sadece görme yoluyla da (pasif kontak) ondan çeşitli faydalar elde ettikleri, hatta bu tür alanların yakında mevcut olduğunun ve istenildiğinde kullanılabilceğinin bilinmesinin bile insanlara çeşitli psikolojik faydalar sağladığı belirtilmektedir (Özgüner 2004, 97-98). Doğa ile iletişimin sadece psikolojik olarak değil, insanların fiziksel olarak sağlıklarını da olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Günümüzde çevreyi kirleten ve toksik etkiye sahip maddeler, canlı organizmalar üzerinde, son derece tehlikeli etkilere yol açmaktadır (Talas 2008: 151). Wells'e (2013) göre, mahallelerin yapılandırılması, konut tasarımı, parklar, mağaza ve okulların konumu, gürültü, trafik yoğunluğu, hava ve su kalitesi tüm yaştaki insanların fiziksel ve psikolojik sağlığını etkilemektedir. Srinivasan,

O'Fallon ve Dearth (2003) tarafından yapılan bir çalışma, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları, anksiyete, depresyon, dikkat eksikliği bozukluğu, madde bağımlılığı, agresif davranış, astım, kalp hastalığı ve obezitenin kötü çevre şartlarıyla ilişkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte kent merkezlerinin tüm bu ayrıntılar hesaba katılarak planlanması büyük önem taşımaktadır. Psikolojik rahatsızlıklardan, kalp ve şeker hastalıklarına kadar pek çok sorunun sağlıksız çevre şartlarıyla bağlantısı bulunmaktadır. Doğal alanlara yakın olarak yaşamlarını sürdüren insanlarda ise bu şikayetler azalmaktadır. Yapılan araştırmalar (Wells 2013) çerçevesinde, doğal alanlar, parklar, açık alanlara yakın yerlerde yaşayan insanların bilişsel işlevlerinin arttığı, bir hastalık veya cerrahi müdahaleden daha çabuk iyileştikleri, fiziksel olarak daha aktif oldukları ve ortalama yaşam sürelerinin daha uzun olduğu gözlenmiştir. Ayrıca ağaçlar ve doğal alanların, insanları bir araya getirerek toplumsal bağları güçlendirebileceği de ortaya koyulmuştur. Evans (Kopko 2013) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise havaalanlarına yakın yerlerde ikamet eden ailelerin çocuklarının, aşırı gürültüyle bağlantılı olarak okuma becerilerinin diğer çocuklara göre daha geç geliştiği tespit edilmiştir. Pek çok araştırma bulguları, çevrenin insan sağlığı üzerindeki etkilerini açıkça göstermektedir. O hâlde doğal alanların, park

ve bahçelerin, kentlerde ağaçlandırılmış yürüyüş yollarının, fiziksel aktivitelerin yapılabileceği parkların ve açık havada insanların sosyal ilişkiler kurabilecekleri doğal mekanların sayı ve kalitelerinin artırılmasının daha sağlıklı bir toplum yapısı için büyük önem taşıdığı söylenebilecektir. Bu bağlamda, kent yaşamı için parklar vazgeçilemez niteliktedir.

Kentli nüfusun çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış, sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlar olarak tanımlanabilecek (Emür ve Onsekiz 2007: 371) parklar, kent yaşamının sıkıcı, gri ve kasvetli havasından bıkmış olan toplum bireylerinin hoşça vakit geçirebilecekleri, doğayı yaşayabilecekleri alanlar olarak belirtilebilir. Parklar vasıtasıyla doğa ile iç içe olmanın, insanlar üzerinde pek çok olumlu etkileri bulunmaktadır. İnsanların doğadan duygusal (ev ve iş ortamından uzaklaşma, yalnız kalma hissi, sessizlik ve sakinlik hissi), entelektüel (doğayı inceleme, çevredeki doğal alanların tarihini araştırma, yeni ve değişik yetenekler kazanma), sosyal (doğal alanlarda insanlar ile daha kolay tanışma ve ilişki kurma, bölgedeki diğer insanlarla toplum ruhu ve yerel doğal alanlar konusunda sorumluluk hissi geliştirme) ve fiziksel (temiz havada bulunma, kendini daha canlı hissetme, bitkileri koklama ve hissetme, kuş seslerini dinleme vb.) olarak faydalandıkları söylenebilir (Özgüner 2004: 99). Kent yaşamının doğa ile bulunduğu parkların, insanların sağlık ve refahına çeşitli yönlerden katkıları bir başka yönden şöyle özetlenebilir (Maller vd. 2008):

- **Fiziksel:** Farklı beceri ve yetenek seviyeleri için alt yapı sağlayarak, piknik, yürüyüş, köpek eğitimi, koşma, bisiklete binme, top oyunları, yelken, sörf, fotoğrafçılık, kuş gözlemi, arazi yürüyüşü, kaya tırmanışı, kampçılık gibi çeşitli imkânlar sunmak.
- **Zihinsel:** Zihinsel yorgunlukla baş etme, yalnızlık ve kimsesizlik hissinden kurtulma, sanatsal bir ilham ve ifade tarzına sahip olma, eğitimde ilerleme ve gelişme (ör: doğal ve kültürel tarih) konularında doğanın olumlu etkilerinden faydalanmak.

Bir başka araştırmada ise havaalanlarına yakın yerlerde ikamet eden ailelerin çocuklarının, aşırı gürültüyle bağlantılı olarak okuma becerilerinin diğer çocuklara göre daha geç geliştiği tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin çevre bilinci yüksek bireyler olmalarında ise aldıkları eğitim çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu konuda gerek uygulamalı gerekse teorik olarak alacakları çevre eğitimi dersleri yol gösterebilecektir.

- **Ruhsal:** Doğa ile duygusal bir bağ kurarak günlük yaşamın stres, endişe ve kaygılarından uzaklaşmak.
- **Sosyal:** Çiftler ve ailelerden sosyal kulüpler ve her ölçekten kuruluşlara kadar, sıradan pikniklerden festival ve özel günlere kadar, insanların kendi sosyal ağlarını ve kişisel ilişkilerini geliştirmelerine yardımcı olmak.
- **Çevresel:** Ekosistemleri ve biyo çeşitliliği koruyarak, temiz hava ve su sağlayarak ekosistemlerin sürdürülebilirliğini desteklemek ve insanları doğayla bütünleştirmek (Maller vd. 2008).

Görüldüğü üzere, doğal çevrenin gittikçe doğadan daha fazla uzaklaşan kent insanları için büyük yararları bulunmaktadır. Bu yararlar gençler için daha büyük önem taşımaktadır. Çünkü boş zamanlarını daha fazla internet başında, kapalı ve havasız ortamlarda geçiren gençler, psikolojik ve fiziksel açıdan sağlıklarını kaybedebildikleri gibi birbirleriyle iletişim kurma becerilerini de

kaybedebilmektedirler. Bunun sonucunda da birbirini anlamayan, sosyalleşemeyen ve iletişimsiz bir toplum yapısının oluşumuna zemin hazırlamaktadırlar. Sadece birbirleriyle değil, doğayla da iletişimleri koptuğu için doğayı tanıyıp sevme fırsatından da yoksun kalmaktadırlar. Böylece tanıyıp sevedikleri doğanın değerini bilemeyecek, onu koruyup geliştirme noktasında hiçbir çaba göstermeyeceklerdir. Oysa, gelecek nesillere daha yeşil ve daha sağlıklı bir dünya bırakabilmek adına gençlere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Yarınların farklı meslek grupları, anneler, babalar doğa sevgisi ve çevre bilincinden yoksun olurlarsa, onlardan sonra gelecek nesillerin sağlıklı ve güvenilir bir çevrede yaşama şansları pek olmayacaktır. Çünkü doğal kaynakların tükenmesi ve küresel çevre sorunlarının ortaya çıkmasında, insan kaynaklı etkenlerin varlığı küçümsenemez.

3. Doğal Çevre ve Gençlik

Gelecekte daha yaşanabilir bir dünya için ülkeleri yönetecek genç kuşaklara ayrı bir önem verilmesi gerekmektedir. Bu konuda bilimin yuvası olan üniversitelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Üniversite öğrencilerinin çevre bilinci yüksek

bireyler olmalarında ise aldıkları eğitim çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu konuda gerek uygulamalı gerekse teorik olarak alacakları çevre eğitimi dersleri yol gösterebilecektir.

Sadece çevreye yönelik olumlu tutumlar ya da yeterli çevre bilgilerine bakılarak, kişilerin çevreye duyarlı davranışlar göstermesini beklemenin doğru bir yaklaşım olmadığı söylenebilir. Çevre eğitiminin doğada, arazi çalışmalarıyla gerçekleştirildiğinde edinilen bilgilerin davranışa dönüşmesi kolaylaşabilecek ve daha kalıcı olabilecektir. ABD’de 1983 yılından bugüne kadar gelen doğa eğitimi projelerinin, öğrencilerin çevre hakkındaki duyarlılıkları, bilgi ve çevreye yaklaşımlarındaki değişimi sağlama oranı % 97 olarak rapor edilmiştir. Kısacası, çevreye karşı duyarlılığı artırmada öncelikle çevrenin ne olduğunun bilinmesi gerektiği ve bunun da doğanın dilinin öğrenilmesiyle mümkün olabileceği unutulmamalıdır (Güler 2009: 41). Doğaya saygıyı esas alan, çevre dostu bir üniversite gençliği için yapılabilecek faaliyetler şöyle sıralanabilir (AKÜ Web Sayfası):

- Öğrenciler doğayla bütünleştirilerek çevre konusunda bilinçlendirilip, duyarlı hâle getirilebilir.
- Üniversite yerleşim yerini daha yeşil daha temiz ve daha yaşanabilir duruma getirmek için personel ve akademisyenler de dâhil olmak üzere tüm üniversite harekete geçirilebilir
- Öğrencilerin, diğer üniversitelerin çevre topluluklarıyla koordineli bir şekilde çalışmaları ve çevre konusundaki faaliyetlerini daha etkili bir duruma getirmeleri desteklenebilir.
- Mevcut yeşil alanların korunması için öğrenciler çalışmaya ve ağaçlandırma çalışmaları yapmaya teşvik edilebilir.
- Öğrencilerin güncel çevre sorunlarını yakından takip ederek, deneyimli ve bilgili kişilerden konferans ve söyleşi yoluyla eğitim almaları sağlanabilir.
- Öğrencilerin, ulusal ve uluslararası çevre kulüpleri, çevre örgütleri ve kurumlarıyla iş birliği içinde projeler üretmeleri desteklenebilir.

Gençlere çevre bilinci ancak böyle faaliyetler çerçevesinde kazandırılabilir. Çevre bilinci, bugün sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamayı desteklemekte ve çevre sorunları karşısında insan tutum ve davranışlarındaki değişimin önemli bir göstergesini oluşturmaktadır (Çolakoğlu 2010: 152). Birçok bilim insanının vurguladığı gibi çevre bilinciyle; çevre bilgisi, çevreye olan tutum ve çevreye yararlı davranışlar amaçlanmaktadır. Bunlar kısa olarak şu şekilde açıklanabilir (Erten 2004: 4-5):

Gençlere çevre bilincinin kazandırılması ve gençlerin çevre sorunları ile ilgili farkındalıklarının arttırılması konusunda etkili ve uygulanabilir politikalar oluşturulması gerekmektedir.

- **Çevre Bilgisi:** Çevreye ait sorunlar, bu sorunlara aranan çözüm yolları, ekolojik alandaki gelişmeler ve doğa hakkındaki tüm bilgiler olarak belirtilebilir.
- **Çevreye Yönelik Tutumlar:** Çevre sorunlarından kaynaklanan korkular, kızgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne hazır bulunuşluk gibi kişilerin çevreye yönelik olarak gösterdikleri olumlu veya olumsuz tavır ve düşüncelerin hepsini kapsamaktadır.
- **Çevreye Yararlı Davranışlar:** Çevrenin korunması için gösterilen gerçek davranışlardır. Bu tür davranışlar literatürde çevre dostu veya çevreye yararlı davranışlar olarak yer almaktadır.

Günümüzde, artan çevre sorunları, bireylerin yaşamını olumsuz etkileyebilmekte ve gele-

cek nesillerin sağlıklı koşullarda yaşam hakkına ulaşabilmelerinde önemli bir engel teşkil etmektedir. Çevre sorunlarının ortadan kaldırılması veya azaltılabilmesi için öncelikle bireylere çevre bilincinin kazandırılması gerekmektedir. Gençlere çevre bilincinin kazandırılması ve gençlerin çevre sorunları ile ilgili farkındalıklarının arttırılması konusunda etkili ve uygulanabilir politikalar oluşturulması gerekmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanan “Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi” bu konuda yapılabilecek faaliyetlere ışık tutmaktadır. Belgeye göre gençlerin çevreye daha duyarlı hâle gelmesi ve farkındalıklarının arttırılması konusunda belirlenen hedefler şöyle sıralanmaktadır (GSB Web Sitesi 2013):

- Gençlere yönelik eğitim programları ve sosyal sorumluluk projeleri ile çevreye olan duyarlılığın, sorumluluğun ve bilincin arttırılmasını sağlamak.
- Çevre bilinci konusunu tüm eğitim kademelerinde müfredata almak.
- Gençler arasında, çevreye zarar vermeyen araç ve ürünlerin kullanımını özendirme.
- Gençlerin enerji kaynaklarının verimli kullanımı ile ilgili bilinçlenmelerini sağlamak.
- Geri dönüşüm hakkında bilgilendirme çalışmaları yapmak, geri dönüşüm noktalarının yaygınlaştırılmasını sağlamak ve kullanımını teşvik etmek.
- Çevrenin korunmasını ve gençlerde çevre duyarlılığının arttırılmasını sağlayacak

uyarıcı mesajlar içeren programlar hazırlanması konusunda medya desteği sağlanmasına yönelik çalışmalar yapmak.

- Gençleri yenilenebilir enerji başta olmak üzere her türlü (nükleer enerji de dâhil) enerji kaynağı hakkında bilimsel gerçekler ışığında bilgilendirmek, enerji ve çevre arasındaki ilişki hususunda gençlerde gerekli bilinci oluşturmak.
- Gençler arasında doğa sevgisini yaymak amacıyla, doğada gerçekleştirilen etkinlikleri artırmak.
- Doğa sporları teşvik edilerek gençlerde çevre bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmak.
- Gençlerin çevre ile iç içe olacağı, doğada zaman geçirmelerini ve doğayı sevmelerini sağlayacak çevre eğitim parklarının oluşturulmasını sağlamak.
- Gençlik merkezleri, gençlik kampları ve gençlere yönelik projelerde gençlerin doğayı tanımalarını ve doğada zaman geçirmelerini sağlayacak faaliyetler düzenlemek.
- Gençlik doğa kamplarının sayılarını artırarak daha fazla gencin faydalanmasını sağlamak.
- İzcilik, dağcılık, bisiklet, kayak, oryantiring (yön bulma) vb. branşları teşvik etmek (GSB Web Sitesi 2013).

Tüm gençlerle birlikte özellikle üniversite gençliğine yukarıda belirtilen faaliyetler çerçevesinde verilecek çevre koruma bilinci ve doğa sevgisi, çevre bilinci yüksek bir toplum modeline ulaşılabilmesinde büyük önem taşımaktadır. Ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olarak toplumun her alan ve kademesinde çevre bilinci yüksek meslek sahipleri, alınan tüm karar ve uygulamaların çevreyi nasıl ve ne yönde etkileyeceğini sorgulayarak, doğanın insanlık tarihi kadar eski olan sömürsünü sonlandırabilecektir. İşte özellikle bu meslek sahiplerinin yetiştirildiği kurumlar olarak üniversitelere bu konuda büyük sorumluluk ve görevler düşmektedir. Çünkü üniversite gençliği doğa sevgisi ve çevre bilinci ile yetiştirilirse, doğanın korunması noktasında elinden gelen gayreti gösterebilecektir. Özellikle kent merkezlerindeki doğal alanların bu korunmaya ihtiyaçları bulunmaktadır. Yapılaşma ve nüfus artışının doğal alanlara getirdiği baskı, birbiri ardına pek çok yeşil alanın yok olmasını da beraberinde getirmektedir. Oysa göz ardı edilmemesi gereken en önemli nokta; yaşamak için doğaya olan bağlılıktır. İnsan, yaşamını sürdürebilmek için doğaya ihtiyaç duymaktadır. Ancak doğanın insana ihtiyacı bulunmamaktadır. İnsan olmasa da doğa varlığını sürdürebilmektedir. Ayrıca canlıların çevreleriyle bir bütün olduğu, çevreleriyle beraber yaşamlarını sürdürdükleri

Çünkü üniversite gençliği doğa sevgisi ve çevre bilinci ile yetiştirilirse, doğanın korunması noktasında elinden gelen gayreti gösterebilecektir. Özellikle kent merkezlerindeki doğal alanların bu korunmaya ihtiyaçları bulunmaktadır.

düşünülürse, doğal yaşam alanları yok edilen her canlı gibi insanların da neslinin tükenmeye mahkûm olabileceği ve insanların kendi elleriyle doğaya zarar vermelerinin, yine kendilerine dönebilecek çok büyük bir tehlike olduğu da unutulmamalıdır.

Gençlerin ve özellikle de üniversite gençliğinin böylesine önemli bir sorun karşısında bilinçlenerek, gelecek nesiller adına çevreyi koruması ve geliştirmesi gerekmektedir. Hem kendi sağlıkları hem de gelecek nesiller için gençlerin bu sorumluluğu almaları gerekmektedir. Artık doğal çevrenin insan sağlığı için önemi, pek çok bilimsel çalışma tarafından da ortaya koyulmakta ve vurgulanmaktadır (Mitchell and Popham 2008; Björk vd. 2008; Vries Verheij Groenewegen and Spreuwenberg 2003; Jackson 2003; Frumkin 2001; Smith Corvalán and Kjellström 1999; Harting Mang and Evans 1991). Doğal çevrenin pek çok yararları olmasına rağmen, doğal çevreye en büyük

tehdit yine insanoğlundan gelmektedir. Ancak daha huzurlu ve güvenli yarınlar için özellikle çocukların ve gençlerin doğayla iletişim kurmalarının sağlanması gerekmektedir. Çünkü ancak çevresini koruyan ve doğayı seven genç bir nesil, gelecekte sorumluluklarının bilinci ile hareket ederek çevre sorunlarının çözümü için çaba gösterebilecek, bu konuda üzerine düşen görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilecektir. Bu bilinç ve sevgiden yoksun bir genç nesil ise gelecekte kendisinden önce gelenler gibi ancak çevre sorunlarının bir parçası ve nedeni olabilecektir.

Sonuç

Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakabilmek adına, insanların bir an önce çevreye zarar veren tüm uygulamalardan uzaklaşarak, çevre bilincine sahip bireyler olarak yaşamlarını sürdürmeye gayret göstermeleri gerekmektedir. Aksi takdirde, daha fazla üretim ve tüketime odaklanarak doğal dengelerin alt üst edilmesi sonucunda, gelecek nesilleri yaşanamayacak bir dünya gerçeği beklemektedir. Oysa insanoğluna binlerce yıldır ev sahipliği yapan dünya, insanla birlikte tüm canlıların tek yaşam adresi, hayatlarını sürdürdükleri barınaklarıdır.

Ancak insanoğlunun kendisiyle beraber tüm canlıların geleceğini de tehdit eden faaliyetleriyle canlıların yaşam alanlarını tahrip etmesi, bindiği dalı kesiyor olmasının en somut örneği olarak verilebilir. Bu konuda yarınların emanet edileceği gençlere, büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Gençlerin çevre bilincine sahip olmalarının, daha güvenli yarınlar için bir teminat niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu nedenle özellikle kent merkezlerinde doğayla bağlantıları kopuk, beton yığınları arasında yaşamını sürdüren gençlerin, doğayı tanıyıp sevmelerine fırsat tanınması ve onunla sağlıklı bir ilişki kurabilmelerinin desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü gençler doğayı severlerse, gelecek nesiller için önemini kavrayabilecek ve onu korumak için gerçek bir çaba içerisine girebileceklerdir.

Özellikle kent merkezlerinde doğayla bağlantıları kopuk, beton yığınları arasında yaşamını sürdüren gençlerin, doğayı tanıyıp sevmelerine fırsat tanınması ve onunla sağlıklı bir ilişki kurabilmelerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- AKÜ-Afyon Kocatepe Üniversitesi Web Sayfası, Öğrenci Kulüpleri, <http://www.aku.edu.tr/anasayfa/ogrgrup.aspx#cevre> (Erişim Tarihi: 09.09.2013)
- AYTAÇ, Ö. (2006), Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:15, Ağustos, s. 139-160.
- BJÖRK, J., ABLIN, M., GRAHN, P., JACOBSSON, H., ARDÖ, J., WADBRO, J., OSTERGREN, P-O. And SKÄRBÄCK, E. (2008), *Recreational Values of the Natural Environment in Relation to Neighbourhood Satisfaction, Physical Activity, Obesity and Wellbeing*. *Journal of Epidemiol Community Health*. Volume: 62: e2.
- ÇEPEL, N. (1996), Çevre Koruma ve Ekoloji Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı Yayınları.
- ÇOLAKOĞLU, E. (2010), Haklar Söyleminde Çevre Eğitiminin Yeri ve Türkiye’de Çevre Eğitiminin Anayasal Dayanakları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. Sayı:88, s.151-171.
- EMÜR, S. H. ve ONSEKİZ, D. (2007), Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 22, s. 367-396.
- ERTEN, S. (2004), Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır?, <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~serten/makaleler/cevre.pdf> (Erişim Tarihi: 09. 09. 2013).
- FRUMKİN, H. (2001), Beyond Toxicity: Human Health and the Natural Environment. *American Journal of Preventive Medicine*. April, Volume 20, Issue 3, p. 234-240.
- GSB-Gençlik ve Spor Bakanlığı Web Sitesi. (2013), Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi. <http://www.gsb.gov.tr/site/duyurular.aspx?news=1425> (Erişim Tarihi: 11.09.2013).
- GÜLER, T. (2009), Ekoloji Temelli Bir Çevre Eğitiminin Öğretmenlerin Çevre Eğitimine Karşı Görüşlerine Etkileri. *Eğitim ve Bilim*. Cilt: 34, Sayı: 151, s. 30-43.
- GÜRKAYNAK, İ. (1988), Çevresel Psikoloji: Doğası, Tarihçesi, Yöntemleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt 21 Sayı 1. s: 1-9.

- HARTING, T., MANG, M. and EVANS, G. W. (1991), Restorative Effects of Natural Environment Experiences. *Environment and Behavior*. January, Volume: 23, No.:1, p 3-26.
- JACKSON, L. E. (2003), The Relationship of Urban Design to Human Health and Condition [Landscape and Urban Planning](#), August, Volume: 64, Issue: 4, 15, p. 191-200.
- KELEŞ, R., HAMAMCI, C., ÇOBAN, A. (2009), Çevre Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- KOPKO, K. (2013), The Effects of the Physical Environment on Children's Development. <http://www.human.cornell.edu/outreach/Publications.cfm> (Erişim Tarihi: 09.08.2013).
- MALLER, C., HENDERSON-WILSON, C., PRYOR, A., PROSSER, L and MOORE, M. (2008), Healthy Parks, Healthy People. A Review of Relevant Literature. School of Health and Social Development. Faculty of Health, Medicine, Nursing and Behavioural Sciences. Deakin University. Melbourne. Australia.
- MITCHELL, R. and POPHAM, F. (2008), [Effect of Exposure to Natural Environment on Health Inequalities: an Observational Population Study](#). *The Lancet*. Volume 372, Issue 9650, p. 1655-1660.
- ÖZGÜNER, H. (2004), Doğal Peyzajın İnsanların Psikolojik ve Fiziksel Sağlığı Üzerine Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Sayı: 2, s. 97-107.
- SMITH, K. R., CORVALÁN, C. F. and KJELLSTRÖM, T. (1999), How Much Global Health Is Attributable to Environmental Factors?. *Epidemiology*. September, Volume: 10, No: 5, p. 573-584.
- SRINIVASAN, S., O'FALLON, L. R. and DEARRY, A. (2003), [Creating Healthy Communities, Healthy Homes, Healthy People: Initiating a Research Agenda on the Built Environment and Public Health](#). *Am J Public Health*. September. 93(9): 1446-1450.
- Talas, M. (2008). Çok Kültürlülük Kısacasında Ulus Devlet ve Türkiye. İstanbul: Doğu Kütüphanesi. T.C. Çevre Kanunu. Kanun Numarası: 2872. Kabul Tarihi: 09.08.1983, Resmi Gazetede Yayımlanma Tarihi:11.08.1983. Sayı:18132. Yayımlandığı Düstur Tertip: 5, Cilt:22, Sayfa:499.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2009), MEGEP-Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocukla İletişim. Ankara.
- VRİES, S., VERHEIJ R. A., GROENEWEGEN P., SPREEUWENBERG P. (2003), Natural Environments –Healthy Environments? An Exploratory Analysis of the Relationship Between Greenspace and Health. *Environment and Planning*. Volume: 35(10), p. 1717 – 1731.
- WELLS, N. (2013), How Natural and Built Environments Impact Human Health. <http://www.human.cornell.edu/outreach/Publications.cfm> (Erişim Tarihi: 09.08.2013).
- YÜCEL, S. A., MORGİL, F. İ. (1998), Yükseköğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.14, s. 84-91.